

Latvijas Sarkanā Krusta Liepājas kaulu tuberkulozes sanatorija (1931–1940)

Mārtiņš Vesperis

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. Latvijas Sarkanais Krusts (LSK) 1920. gadā par savas darbības mērķi izvirzīja tautas veselības aizsardzību un kopšanu. Šā mērķa īstenošanai organizācija dibināja dažāda veida ārstniecības iestādes – slimnīcas, ambulances, veselības kopšanas punktus, sanatorijas un citus. Tā laika viena no lielākajām problēmām bija tuberkuloze, kuras apkarošanai Latvijas Sarkanais Krusts uzturēja četras sanatorijas: Cēsīs, Krimuldā, Tērvetē un Liepājā. Liepājas kaulu tuberkulozes sanatorija tika atklāta 1931. gadā un tika slēgta 1940. gadā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir aprakstīt un izvērtēt LSK Liepājas kaulu tuberkulozes sanatorijas darbību. Materiālu veido Latvijas Sarkanā Krusta gada pārskati, atskaites un Paula Stradiņa Medicīnas muzeja krājuma materiāli (inventāra saraksts, darbības pārskats, fotogrāfijas u. c.).

Pētījumā tika izmantota aprakstošā un vēsturiski salīdzinošā metode.

Rezultāti. Latvijas Sarkanā Krusta Liepājas kaulu tuberkulozes sanatorija tika izveidota, pārstrukturizējot Bātes plaušu tuberkulozes un Asaru kaulu tuberkulozes sanatoriju. Sanatoriju iekārtoja Liepājā, Karostas teritorijā bijušajā jūras virsnieku kluba (saieta) namā (celts 1898–1907). Nams tika iznomāts uz 25 gadiem no kara resora. Sanatorija tika nosaukta Latvijas Sarkanā Krusta pirmā priekšnieka profesora Jāņa Jankovska (1876–1925) vārdā. Lai ēku labiekārtotu un pielāgotu sanatorijas funkciju veikšanai, notika pārbūve un remontdarbi 100 000 latu apmērā. Sanatorijas vajadzībām tika izbūvēta veļas māja, garāžas, virtuve, apkures sistēma, sauļošanās balkons, veranda un citas telpas. Pirmie 56 kaulu tuberkulozes slimnieki tika pārvesti no likvidētās Asaru sanatorijas 1931. gada 10. martā, bet oficiāli sanatoriju atklāja 8. novembrī. Sanatorijā bija paredzētas 180 gultas vietas un tika nodarbināts 51 cilvēks, bet 1939. gadā sanatorijā strādāja 68 personas. Galvenais ārsts sanatorijas darbības laikā bija ortopēds Kārlis Tiesnieks (1893–1953). Sanatorija bija paredzēta visu vecumu un dzimumu slimniekiem. Pavisam no 1931. līdz 1940. gadam sanatorijā ārstējās 2692 slimnieki. Sanatorijā tika ārstētas visa veida kaulu tuberkulozes un citas tuberkulozes formas, kā arī netuberkulozās kaulu un locītavu slimības. Pirmo reizi Latvijā kaulu tuberkulozes ārstēšanai locītavām tika lietotas Liepājas ezera dūņu kompreses. Ilgstošās ārstēšanas laikā sanatorijā darbojās darba terapija (daiļamatniecība, rokdarbi u. c.), skolu programma, bērnudārzs, bibliotēka. Sanatorija darbību bija spiesta pārtraukt 1940. gadā, kad Karostas teritorija tika nodota PSRS armijas rīcībā un tai bija jāatstāj savas telpas.

Secinājumi.

1. Profesora Jāņa Jankovska kaulu tuberkulozes sanatorijas iekārtošana Liepājā bija saistīta ar labvēlīgiem apstākļiem slimnieku ārstēšanai.
2. Slimnieku ārstēšanā pirmo reizi tika izmantotas Liepājas ezera dūņu kompreses, kam bija labi ārstēšanas rezultāti.
3. Sanatorijas darbībai bija nozīmīga loma kaulu tuberkulozes ārstēšanā Latvijā